

Franjo Šaver Kuhač.

Spisal Fr. Grbič.

ne 20. novembra lanskega leta je obhajal v Zagrebu 70letnico svojega rojstva eden izmed najzaslužnejših mož na umetniškem in književnem polju slovanskem. Ta mož je Franjo Šav. Kuhač, mož neumornega, marljivega in vztrajnega delovanja, ki je zaneslo njegovo ime daleč za meje njegove ožje domovine po vsem slovanskem glasbenem svetu, ker narodno glasbeno polje je torišče njegovega glavnega delovanja. Kuhačevo delovanje pa ni omejeno le na hrvaški narod, ampak se razteza na ves slovanski jug in še dalje. Velik del njegovega truda tudi pripada našemu slovenskemu narodu, zato je naša dolžnost, da se pri tej priliki nekoliko bliže seznanimo z njegovem delovanjem.

Franjo Šaver Kuhač se je rodil 20. novembra l. 1834. v Oseku v Slavoniji. Njegovi pradedje so bili plemiči senjske rodbine, ki se je imenovala Kuhačević, a se je pozneje ponemčila, ko se je preselila v Slavonijo in na Ogrsko, ter se imenovala Koch. Njegov oče je bil spoštovan meščan, po obrtu lepar, mati pa Terezija, roj. Pilar. V Oseku je obiskoval ljudske šole in pet gimnazijskih razredov. Ker je kazal veselje in nadarjenost za glasbo, se je učil poleg navadnih predmetov tudi igranja na klavir, kitaro in gosli. Njegov učitelj za gosli je bil virtuoz Osyslo, po rodu Francoz. Pri tem je mladi Franjo tudi najbolje napredoval. Ko so nastali l. 1848. v Oseku prevrati, je zapustil Kuhač gimnazijo ter šel v Miholjac k učitelju Becku, ki je bil vnet glasbenik in je pripravljal svoje učence za učiteljstvo. Ž njimi je Beck rad izvajal v cerkvi na koru velike maše. Pri njem je imel Kuhač tudi priliko, seznaniti se z različnimi glasbenimi nástroji in večjimi glasbenimi deli. Leta 1850. se je odpravil v Pešto, da tam dovrši učiteljišče. Ondi je napravil 1854. leta izpite in dobil izpričevalo za realčnega profesorja. Teh štirih let pa ni porabil le za študije za učiteljski poklic, obenem je obiskoval tudi tamošnji konservatorij, kjer se je izvežbal v glasbeni umetnosti in katerega je leta 1854. absolviral kot najboljši gojenec. Tu mu je bil glavni profesor znani glasbenik K. Thern, oče mnogo imenovanih pianistov Viljema in Ludovika Therna, kateri je bil pozneje

nastavljen kot profesor na konservatoriju v Lipskem. Bil je ta profesor po rodu Slovak in bi se imel pravzaprav pisati Trn. Nekega dne je dal svojem učencem nalogo, da uglasbijo tekst neke nemške pesmi. Pregledavši njih izdelke, je rekel prvemu, da je porabil jako spretno madžarsko ritmiko, drugemu, da se je ravnal po nemški modulaciji i. t. d. Kuhaču pa je rekel: „Vi ste uglasbili pesem tako, kakor prepevajo Slovaci in drugi Slovani.“ Da učencem te svoje opazke поблиže razloži, je še pripomnil: Nemci delajo svoje melodije večjidel iz razloženih akordov (gebrochene Akkorde), dočim Slovani uporabljajo zanje rajši blizu ležeče, manjše intervale. Da se Kuhač prepriča o trditvi svojega profesorja, je doma pregledal debelo knjigo nemških napevov in malo zbirko slavonskih napevov, iz katerih je razvidel, da ima profesor prav. Od tega časa, bilo je leta 1853., je začel Kuhač preiskovati melodije različnih narodov, da bi tako zasledil nekakova pravila in da bi spravil v poseben sistem, v čem obstoje posebnosti napevov različnih narodov in v čem se med seboj razlikujejo. Za tako preiskovanje in študijo pa mu je bila tedanja zbirka slavonskih napevov premalo obširna. Zato je vselej, kadar se je mudil v Oseku, nabiral in harmonizoval napeve, ki jih je čul tamkaj in v bližnjih vaseh slavonskih in ogrskih. Med tem časom je dobil Kuhač poziv iz Oseka, da uredi tamkaj novo, seveda nemško realko. Ker pa vlada ni potrdila ustanovitve take šole, je supliral tam nekoliko časa mestnega učitelja. Iz Oseka je leta 1856. odšel v Lipsko, da je poslušal v tamošnjem glasovitem konservatoriju predavanja iz predmetov glasbene znanosti, in istega leta meseca listopada je šel k slavnemu glasbeniku Lisztu v Weimar, da tudi pri njem popolni svoje študije. Toda, ker je Liszt odpotoval v Rim, je mogel pri njem ostati le do konca onega leta. Šel je tedaj na Dunaj, kjer je leta 1857. poslušal na tamošnjem vseučilišču predavanja glasovitega estetika in kritika profesorja dr. Hanslicka. Bogato preskrbljen s teoretičnim znanjem, se je vrnil leta 1858. zopet v Osek s sklepom, da se posveti popolnoma le glasbi. S tem letom se je tudi pričelo pravzaprav njegovo delovanje na glasbenem polju, s katerim je zvezano z neumorno marljivostjo in vztrajnostjo vse njegovo življenje do današnjega dne, tako da gleda jubilar lahko s ponosom na pol stoletja nazaj, v katerem je s svojimi mnogobrojnimi deli postavil sebi in svojemu narodu trajen spominek.

Od svojega strica Filipa Kocha, dr. teologije in filozofije, duhovnika v Pečuhu, je dobil ravno omenjenega leta 12 tisoč gld. gotovine. S tem kapitalom se je odločil Kuhač, da izvede svojo

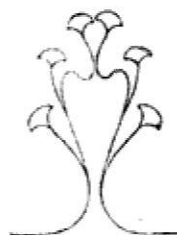

davno željo, namreč, da združi v velikem delu vse narodno glasbeno gradivo južnih Slovanov. Ves čas od tega leta pa do leta 1871. je izvrševal svoje ideje. Po zimi je bival v Oseku, kjer je poučeval svoje učence v igri na klavirju. Ves drugi čas v letu pa je potoval po različnih jugoslovanskih krajih, koder je nabiral narodne napeve med ljudstvom, potem narodne glasbene nastroje, stare note in glasbene kompozicije ter material za zgodovino narodne glasbe. Tako je Kuhač prepotoval ne samo Slavonijo in Hrvaško od vasi do vasi, ampak tudi Ogrsko, hrvaško Primorje, Istrijo, Dalmacijo, dalmatinske otoke, Črno goro in ves slovanski jug ter tako nabral in uglasbil takrat nad 4000 narodnih napevov. Dvanajst let, vsako leto po pet, šest in več mesecev je prepotoval. Žrtvoval pa ni le mnogo časa, ampak potrošil je v to tudi vse svoje premoženje, in to ni bila majhna vsota. Leta 1870. meseca januarja je pričel harmonizovati nabrane napeve s klavirskim spremljevanjem. Ker tedaj ni imel več lastnega premoženja, ga je podpiral v tem njegov prijatelj Št. Crnadak, sin bogatega trgovca v Oseku, ter mu dajal v to svrho vsak mesec po 50 glđ. podpore. V tem času je priredil Kuhač 2000 narodnih napevov za tisk ter se je napotil spomladi 1871. leta v Zagreb, da najde tam za to zbirko založnika, toda „njegov up je šel po vodi“, kakor poje naš Prešeren, ker založništva ni hotel nihče prevzeti. Tako mu je ležal ta material v predalniku do leta 1878. Nekega dne tistega leta je prišel Kuhač k meni ter mi tožil, kako ga boli, da ne more izdati svojih narodnih napevov, ker ne najde založnika zanje. Po kratkem premišljevanju sem mu svetoval, z izdajo pričeti potom subskripcije na lastne stroške v zvezkih po 100 napevov vsake tri mesece. Ker pa tisk takega notnega materiala ogromno stane, sem se mu ponudil, da mu, seveda brezplačno, avtografiram vse napeve, da bi ga tako primeroma veliko manje stalo nego z notnimi tipi. Vesel je Kuhač odobril moj predlog in sklenil pričeti z izdajo narodnih napevov. Čez nekoliko dni nato pa je prišel zopet k meni ter se mi zahvalil, rekoč, da ne more sprejeti od mene tako velike požrtvovalnosti in da je že sklenil pogodbo z Albrechtovo tiskarno, ki bo izdajo tiskala z notnimi tipi. Naprosil pa me je, da prevzamem tiskovno korekturo, ker bo imel pri tem itak mnogo skrbi in posla. To sem mu tudi rad obljubil. Opravljal pa sem to delo le iz početka, ker sem se kmalu nato preselil za stalno iz Zagreba. Vso nadaljno korekturo je izvršil Kuhač sam. Na ta način je izdal Kuhač od 1878. pa do 1882. leta 16 zvezkov narodnih napevov, to je štiri debele knjige z obsegom šestnajststo napevov

in narodnih plesov. Ali navzlic gmotni podpori deželne vlade in nekaterih društev je trpel pri tej izdaji gmotne škode nekoliko tisoč goldinarjev. Da se je rešil dolgov, je bil moral prodati malo posestvo, katero je imel v zagrebški okolici. Moral pa je vsled tega tudi prenehati z nadaljno izdajo tega narodnoglasbenega gradiva.

Na svojem potovanju pa ni zabeleževal le narodnih napevov in plesov, ampak nabiral je tudi material za biografski in glasbeno-bibliografski leksikon. Ta leksikon ni še dokončan in tudi ne tiskan. Obsega pa gradiva do tisoč imen umetnikov in čaka urednika in založnika. Kakor je iz tega razvidno, je bila zasnova Kuhačevega delovanja precej iz početka jako velika in obsežna. Poleg vsega tega pa mu je bila pri tem glavna svrha to, da se seznanj z vsemi tradicionalnimi pravili narodne, to je južnoslovanske glasbe. Da ustanovi v tem pogledu nekaka pravila, je analizoval v teku petdesetih let 30.000 napevov različnih narodov. Med temi so bili grški, arabski, cerkveni rimskokatoliški, pravoslavni, luteranski, kalvinski, mohamedanski in židovski napevi. Izmed ljudskih, to je narodnih pa je analizoval napeve narodov germanskih (Nemcev, Angležev, Holandčanov), romanskih (Lahov, Francozov, Španjolcev, Rumunov), potem napeve Madžarov in narodne napeve vseh slovanskih narodov ter si pri preiskovanju zabeležil nad tisoč opazk. Na koncu pa je uvidel pri tem ogromnem delu, da življenje posameznega človeka ne zadostuje, da bi neizmerno obširni material takih opazk mogel poedini človek spraviti v nekak sistem. Zato je to svoje delovanje omejil pozneje le na hrvaški, srbski, slovenski in bolgarski narod in na tiste narode, ki so segali v hrvaško glasbo, kakor Lahi, Nemci, Madžari in Turki. Znanost, ki jo je izvajal iz teh svojih študij, imenuje Kuhač „komparativno muzikologijo“ in jo je osnoval na jezik vsakega poedinega naroda glede melodije, ritma in strukture, ker trdi, da sta jezik in glasba vsakega naroda organska celota. S svojimi članki, ki jih je o tem objavil, je zadel na mnogo protivnikov in neprijateljev.

(Konec prihodnjič.)

Franjo Šaver Kuhač.

Spisal Fr. Grbič.

(Konec.)

az sem se seznanil s Kuhačem leta 1871., ko se je preselil za stalno iz Oseka v Zagreb. Odgojen na konservatoriju v tradicijah in teorijah internacionalne svetovne glasbe, ker na narodno glasbo se tam specijalno ne ozirajo, moram priznati, da sem stal glede teorij, katere je Kuhač utemeljeval na rezultatih preiskovanja, narodnih napevov, popolnoma na neznanem polju. Čim sem pa pazljivo prebiral njegove članke, ki jih je o tem spisal in objavil, sem razvidel, da Kuhačevi nasprotniki nimajo prav in da bi skladatelji, ako bi se po njih ravnali, mogli bolje pisati svoje skladbe v duhu narodne glasbe. Če ima vsak narod v svojem jeziku posebnosti, katere ga ločijo od jezikov drugih narodov, če se more iz narodnih pesmi posnemati, kako narod svoje duševno delovanje mišljenja in v njem svojo individualnost izraža, zakaj bi ne bilo tudi mogoče, posnemati iz narodnih napevov načina, kako narod izraža svoje čuvstvovanje v svojih napevih? Ker se narodni napevi posameznih narodov razlikujejo med seboj, bodisi po zasnovi melodije same ali pa po ritmiki, po modulaciji in vobče po svoji konstrukciji i. t. d., zakaj bi ne bilo tudi mogoče določiti teh razlik in spraviti njih karakteristike v nekak sistem? Nekateri mislijo, da je kompozicija že slovenska, če le ima slovenski naslov, če je zložena na slovensko besedilo, ali sploh, če jo je le zložil slovenski skladatelj. To je pa ravno toliko, kakor če bi kdo mislil, da pomaranče prodaja, ako nese svoja jabolka ali kaj drugega v pomarančne olupke zavito na trg. Naj me čitatelji ne razumejo krivo! Ni mi v mislih, da mora skladatelj le slepo vse posnemati v narodnem napevu, ako hoče dati svojim skladbam naroden značaj. Oblika narodnih napevov in vse v njih je večinoma tako enostavno in primitivno, da bi skladatelj ne zložil večje skladbe, ako bi jih v vsem strogo in slepo posnemal. Toda, kakor je ta enostavna oblika napevov dala temelj, iz katerega so se razvile vse in največje oblike (forme) v glasbi, tako je tudi mogoče v teh večjih oblikah podajati zasnovu glasbenih misli v koloritu in karakteristiki narodnih napevov z izbrano estetično lepoto. Plese gojijo vsi narodi. In kako ogromno razliko na-

hajamo v njih med seboj! Vzemimo n. pr. španjolski „bolero“, poljsko „mazurko“, madžarski „csardas“, nemški „valček“, hrvaško in srbsko „kolo“, češki „furiant“ i. t. d., pa primerjajmo med njimi njih melodijo, ritmiko, modulacijo, tempo, temperament i. t. d., in videli bomo, kolika je razlika! Komu ni znana slava, ki si jo je pridobil genijalni Dvořák s svojimi „Slovanskimi plesi“? Vsak razsoden človek pa ve, da Dvořák teh plesov ni vzel naprosto iz naroda, kakor se plešejo, in jih je le harmonizoval, ampak da je zasnova glasbenih misli njegova last in da nam to podaja v idealizovani lepoti narodnega glasbenega kolorita. Kako je to storil, to je ravno stvar genija. Toda tudi geniju bi se to ne posrečilo, ako bi se ne seznanil z bistvom in karakteristiko narodne glasbe. To pa je mogoče doseči edino s paznim preotrivanjem narodnih napevov in narodnih plesov.

Kako ogromen material je nabral v to svrho Kuhač in ga je deloma tudi že obelodanil, to sem že omenil. Toda Kuhač ni omejil svojega delovanja le na to stroko, ampak razširil ga je na vse literarno glasbeno polje. Že od leta 1852. pa do leta 1860. je pisal v raznih nemških novinah različne članke pedagoške, kritične in zgodovinske vsebine. Od tedaj pa je bil sotrudnik skoraj vseh hrvaških novin, v katere je pošiljal svoje razprave, ter vzbujal ž njimi zanimanje za narodno glasbo. Naj izmed teh omenim le nekatere, tako estetično razpravo: „O narodni glasbi in njenem pomenu v svetovni glasbi“, katero popolnjuje razprava „Narodna glasba Jugoslovanov“, potem razpravo „Kje smo in kam hočemo v glasbi?“, „Popis in zgodovina narodnih glasbenih nastrojev (instrumentov) jugoslovanskih“, izdala Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti v Zagrebu; nadalje „Glasbeno delovanje Gajevih Ilircev“, „Turški živelj v narodnih hrvaških, srbskih in bolgarskih napevih“. Ta razprava je prva na glasbenem polju iz komparativne muzikologije, kateri je položil Kuhač temelj. Tiskana je bila v „Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Herzegovina“. Razprava „Posebnosti narodne glasbe, sosebnost hrvaške“ je delo iz komparativne muzikologije, ki ga ima v tisku „Jugoslovanska akademija“ v Zagrebu. Omeniti je nadalje še razpravi „O hrvaškem pravopisu na temelju glasbene evfonije“ in pa „Vrsta pevskih grl¹⁾ pri Jugoslovanih“ ter študiji „Josip Haydn in hrvaški narodni napevi“ pa „Naloga melografa

¹⁾ Grlo je pravilni izraz za „Gesangsstimme“, ker naš narod tudi govori ali je vsaj govoril tako, rekoč: Ta ima lepo grlo, tanko poje ali debelo poje, namesto: Ima lep glas, visoko poje ali nizko poje, kar je pravzaprav germanizem.

in vrednost narodnih napevov“ i. t. d. Od životopisov, ki jih je Kuhač napisal, je omeniti v prvi vrsti: „Franjo Krežma“, „Prva hrvaška primadona Sidonija plem. Rubido“, „Josip Šlezinger; prvi srbski kapelnik“, „Ferdo Livadić, hrvaški skladatelj“, „Albert Ognjan plem. Štriga“ in še posebno „Vatroslav Lisinski in njegova doba“ ter „Ilirski glasbeniki, životopis in dela dvanajstih hrvaških skladateljev“. Zadnja dva spisa je izdala „Hrvatska Matica“ v Zagrebu.

Izmed literarno glasbenih del njegovih navajamo nadalje: „Katekizem glasbe“, drugo izdanje, to je prevod Lobejevega „Katechismus der Musik“, v katerem je Kuhač ustanovil glasbeno terminologijo za hrvaški jezik. „Prvi hrvaški navod o pouku glasovirske igre“ (glasovirska šola), I. in II. del. Sem spada tudi priposlanica umetniškimi secesionistom in književnim dekadentom „Anarhija v hrvaški književnosti in umetnosti“, brošura, ki jo je izdal Kuhač v lastni zalogi. Kritike in ocene mnogobrojnih oper, ki so se izvajale do sedaj v Zagrebu, o koncertih in glasbenih kompozicijah se nahajajo mnogoštevilno dolgo vrsto let po vseh hrvaških novinah. Med temi je tudi ocena opere „Teharski plemiči“ dr. Benj. Ipavca v listu „Prosvjeta“ in našega glasbenega lista „Novi akordi“, ki jih urejuje g. dr. Gojmir Krek. Gotovo bo marsikaterega izmed nas tudi zanimalo zvedeti iz Kuhačevih razprav, da je leta 1840. dobila naša pesem „Kje so moje rožice“ na glasbenem kongresu v Parizu prvo nagrado kot najlepši napev.

V rokopisu ima Kuhač še 19 jako obširnih del, katera čakajo založnika. Tu je imenovati v prvi vrsti „Životopisni in muzikografski leksikon Hrvatov“, ki ga je sestavljal Kuhač skoraj 50 let in ki obsega do tisoč imen raznih umetnikov, zatem „Životopisni in muzikografski leksikon Slovencev in Srbov“, ki obsega dve do tristo imen umetnikov, dalje „Glasbeni besednik“ hrvaški, srbski, slovenski, bolgarski in staroslovenski, ki tolmači v glasbo spadajoče stvari, kakor n. pr. termine za glasbeno teorijo, metodo v pouku, tehniko, dele glasbenih nastrojev, mehaniko klavirja, plese, estetične pojme o lepoti v predavanju i. t. d. V rokopisu ima tudi obširno delo „Hrvaška folkloristika“, študijo „Posebnosti v madžarski narodni glasbi“, zatem študiji „Temperament raznih narodov kot izvor glasbene nadarjenosti in sposobnosti“ in pa „Glasbena ortografija“, to je pravi način pisave v melodičnem, harmoničnem in ritmičnem pogledu. Kako intenzivno in obširno je Kuhačevo delovanje, se lahko razvidi iz tega, da samo dela, ki jih ima v rokopisu, obsegajo nad dvetisoč polnih strani.

Kot skladatelj je izdal Kuhač petinšestdeset svojih kompozicij večinoma za klavir, za vokalno petje in za petje s spremljevanjem klavirja. Na inštrumentalne kompozicije se ni razširilo njegovo delovanje, kakor sploh nazivlje Kuhač sam svoje skladateljsko delovanje bolj mimogredno. Izmed tiskanih kompozicij naj navedemo tu sledeče, ki so se izvajale v koncertih in pri drugih prilikah ter vselej dosegle najlepši uspeh. Te so: „Dvoransko kolo“, op. 27.; „Srbsko oro“, op. 32., koncertna overtura za štiri klavirje, vsak klavir četveroročno, in za harmonij; „Srcu“, pesem za en glas s spremljevanjem klavirja, op. 44.; „Kolo“ „Dudaš svirnu“, za moški zbor, op. 52.; „Popotnik“, melodram, deklamacija s spremljevanjem klavirja; „Bosanski guslar“, op. 56., in „Dalmatinsko kolo“, op. 58. Razen tega pa ima v rokopisu še štiriintrideset svojih kompozicij in do tritisoč narodnih napevov. Kdor se zanima za popolni seznam njegovih del, ga najde v njegovi brošuri „Moj rad“, ki popisuje natančno vsa njegova literarna in glasbena dela od leta 1852. do 1904.

Končno še nekatere črtice iz njegovega privatnega življenja! Kuhač se je poročil leta 1872. z gospodično Marijo Šrabec, katero pa je dohitela smrt že leta 1874.; zapustila mu je hčerko Ljubico, ki je pa tudi kmalu sledila svoji materi v večnost. Leta 1876. se je poročil z gospodično Marijo Zuna. V tem zakonu ima Kuhač dve ljubeznivi hčerki Miro in Zlato.

Po hudi borbi in polemiki v odboru „Zemaljskoga glasbenog zavoda“ v Zagrebu je bil Kuhač nastavljen leta 1872. na tem zavodu kot profesor glasbene teorije, kompozicije in klavirja in je pozneje posloval kot podravnatelj. Ko se je šlo leta 1876. za novo preuredbo tega zavoda, pa je prišel Kuhač s tedanjim odborom v navzkrižje, ker je zahteval, da se zavod pohrvati. Tedanji odborov predsednik Klobučarić mu je prav po domače zaviknil: „Če jim ni prav, pa naj se nosijo na Francosko,“ na kar je Kuhač precej oglasil svojo ostavko. Od tistega časa se bavi Kuhač poleg svojega literarnega delovanja na polju narodne glasbe le še s privatnim glasbenim poukom.

Poleg svojega delovanja na glasbenem polju se Kuhač zanima tudi za splošno literarno delovanje svojega naroda. Ko se je volil leta 1874. odbor v novopreurejeno „Matico Hrvatsko“, so ga volili v književni odbor, v katerem deluje marljivo še sedaj. Že pred tem ga je imenovalo „Šolsko učeno društvo“ v Belgradu leta 1871. za svojega dopisujočega člana in pevsko društvo „Kolo“ v Zagrebu leta 1872. za svojega častnega člana. Enako ga je odlikovalo tudi

folkloristično društvo „A magyarorszagi“ v Budim-Pešti ter ga imenovalo leta 1889. za svojega dopisujočega člana. Če se ne motim, je Kuhač tudi dopisujoč član „Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti“ v Zagrebu. Bilo bi pa sedaj gotovo čas, da ga imenuje za svojega pravega člana, sicer ne vemo, kakšen pomen naj ima pristavek „in umetnosti“, ako bi svoja vrata še nadalje zapirala pred možem, ki je dosedaj več storil na znanstveno-umetniškem polju, kar se tiče narodne glasbe, osobito hrvaške, nego pa vsi drugi skupaj.

Da si je Kuhač pridobil vkljub svojim nasprotnikom ugled in priznanje tudi na visokih in najvišjih mestih, nam pričajo njegova odlikovanja. Po prestolonasledniku nadvojvodi Rudolfu povabljen, je sodeloval pri delu „Die oesterr.-ung. Monarchie“, za kar se mu je izrekla v ime Njegovega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. pohvala in zahvala, kakor tudi za njegovo izdajo narodnih napevov, ki se je uvrstila v zasebno biblioteko cesarjevo. Ob sedanjem slavlju pa mu je bil podeljen viteški križec Franc Jožefovega reda. Odlikoval ga je dalje črnogorski knez Nikolaj I. z Danilovim redom. Na svetovni razstavi na Dunaju leta 1873., na katero je poslal svoje rokopise in tiskana dela, je dobil veliko svetinjo za zasluge in l. 1896. na razstavi v Budim-Pešti največjo bronasto svetinjo. Enako so se izražali pohvalno tudi priznani strokovnjaki o Kuhačevem delovanju. Tako je pisal sloveči estetik in kritik profesor dr. Ed. Hanslick v „N. Fr. Presse“ o izdanju njegovih narodnih napevov doslovno: „Delo služi Hrvatom na čast, ter ne smemo dvojiti, da bo zemlja, ki bi morala dolgo čakati, predno se ji rodi drugi Kuhač, tega mnogozaslužnega moža tudi nadalje podpirala pri njegovem delovanju.“ A. Semenovič v Kijevu pa je izdal celo brošuro o Kuhaču. Med učenim in glasbenim svetom je Kuhačevo ime dobro znano tudi izven njegove ožje domovine. Mnogo inozemcev s Francoskega, iz Rusije, s Poljskega, Nemškega, Angleškega i. t. d. je Kuhača obiskalo v Zagrebu, da se ž njim o kaki zadevi posvetujejo. Še več pa si je s temi krogi dopisoval.

Pri vseh nezdah, ki so Kuhača zadele v njegovem življenju, in dasi niso bile njegove poti postlane s cveticami, si je ohranil do svoje starosti prirojeni si humor. Ta ga je menda edini vzdržal, da je mogel vse prenašati in mu ni opešala volja do dela. V družbi je vedno jako prijeten in poln dovtipov, ki se po Zagrebu hitreje širijo nego iz kakega humorističnega lista. Menda ga ni človeka, ki je prišel ž njim v dotiko, pa bi ne vedel povedati, kako zna Kuhač oživljati pogovore in družbo.

Lepo je in dolžnost vsakega naroda, da se spominja hvaležno svojih zaslužnih mož še za njih življenja ter da jih v njih delovanju tudi gmotno podpira. Kamen, ki ga zaveli narod kot spomenik na grob onemu, čigar ime zažari šele po njegovi smrti v vsej svoji velikosti, se mi zdi prava ironija, ako se v njegovem življenju ni brigal zanj, da je moral morda trpeti mnogo pomanjkanja. Zdi se mi prav tako, kakor bi hoteli s tem preprečiti, da bi ne mogel vstajati njegov duh iz groba ter jim očitati krivice, ki so mu jih prizadeli s svojo nebriznostjo za njegovega življenja. In takih primerov nam zgodovina našteva mnogo. Tudi Kuhaču je bila poslana trda postelja in je moral v življenju zaužiti mnogo grenkega. Priznati se pa mora, da se mu je hrvaški narod izkazal vsaj ob njegovi sedemdesetletnici hvaležnega s tem, da je svečano praznoval ta jubilej 15. dec. l. l. v Zagrebu. Pri tej priliki mu je vročil g. dr. Izidor Kršnjavi, bivši predstojnik bogočastja in nauke, narodni dar šesttisoč kron, da se mu tako vsaj nekoliko olajšajo njegova stara leta. Enako je slavilo tudi njegovo rojstno mesto Osek 15. januarja slovesno jubilej svojega krajana, in kakor se čuje, nameravajo tudi Hrvatje na Dunaju slovesno praznovati njegovo sedemdesetletnico meseca februarja.

Mi pa želimo jubилantu iskreno še mnogo let krepkega zdravja, da se mu izpolni njegova vroča želja, namreč ta, da dovrši svoje glavno muzikologiško delo „Hrvaška glasbena slovnica“ ter da vidi dozoreti sad iz semena, katero je položil on v domačo zemljo!

Kosec.

Travo kosil sem
z ostro kosó,
mislil na dečlo,
gledal za njo.

Ako ne mara
ona za me,
pa pokosim še
nadeje vse!

Vida.

